

وضعیت سازماندهی منابع شنیداری موسیقی در آرشیه‌های

موسیقی تهران

لیلا کرد^۱

چکیده

هدف پژوهش حاضر، بررسی و شناخت شیوه‌های سازماندهی (فهرست‌نویسی، رده‌بندی و نمایه‌سازی) منابع شنیداری موسیقی در آرشیه‌های موسیقی تخصصی و دولتی شهر تهران است. روش پژوهش، پیمایشی و شیوه گردآوری اطلاعات پرسشنامه بود. جامعه تحقیق کلیه آرشیه‌های شنیداری موسیقی تخصصی و دولتی در شهر تهران (۱۰ آرشیه) را در بر می‌گیرد. این آرشیه‌ها وابسته به سازمان صدا و سیما، جمهوری اسلامی ایران^۲ و وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی^۳ هستند. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که ۳۰ درصد از آرشیه‌ها منابع خود را فهرست‌نویسی نکرده‌اند و ۶۰ درصد از آرشیه‌ها ۲۵ تا ۷۵ درصد از منابع خود را بر اساس قواعد فهرست‌نویسی ویرایش دوم انگلو- امریکن با برخی تغییرات فهرست‌نویسی کرده‌اند. همه آرشیه‌ها منابع خود را به وسیله نظام شماره ثبت (از جمله طرح روسو) طبقه‌بندی کرده‌اند و هیچ کدام از آرشیه‌ها از رده‌بندی موضوعی استفاده نکرده‌اند. ۹۰ درصد از آرشیه‌ها به دلیل کمبود نیروی انسانی متخصص، کمبود منابع نمایه‌سازی و کمبود تجهیزات به‌ویژه تجهیزات رایانه‌ای، منابع خود را نمایه‌سازی نکرده‌اند. ۹۰ درصد از آرشیه‌ها فاقد دستورالعمل یا خط‌مشی مدون سازماندهی منابع شنیداری موسیقی خود هستند.

کلیدواژه‌ها

آرشیه‌های شنیداری، آرشیه‌های موسیقی، منابع شنیداری، منابع موسیقی، سازماندهی، بررسی وضعیت

مقدمه

آرشیه‌های موسیقی از مهم‌ترین ذخایر و گنجینه‌های منابع فرهنگی و هنری هر جامعه به شمار می‌آیند. در

گذشته این آرشیه‌ها شامل منابع اطلاعاتی چاپی از جمله نت‌ها، کتاب‌های مرجع و دیگر متون مربوط به موسیقی

می‌پذیرد که منابع آرشیوی به شیوه‌های استاندارد و با توجه دقیق به نیازهای مراجعان سازماندهی شده باشند. بی‌توجهی به قوانین و استانداردهای خاص این منابع و نیازهای اطلاعاتی مراجعان، آرشیوها را به یک پایگانی راکد و بدون هرگونه پویایی و جریان اطلاعات تبدیل خواهد کرد.

بیان مسئله

در آرشیوهای منابع دیداری - شنیداری، فهرست‌نویسی مجموعه، فعالیت‌ست که کمتر به چشم می‌خورد و این در حالی‌ست که دیگر فعالیت‌های آرشیوی همچون حفظ و نگهداری، تحقیق و پژوهش، امانت و استفاده در برنامه‌سازی، مدیون فهرست‌نویسی آن مجموعه است. منظور از فهرست‌نویسی ضبط و ثبت ساده اطلاعاتی که از بازبینی (با باز شنوایی) یک ماده دیداری - شنیداری گردآوری شده باشد نیست. فهرست‌نویسی، عملی پیچیده و حرفه‌ای، متشکل از گردآوری اطلاعات و تجزیه و تحلیل آنها و سپس سازماندهی و تنظیم این اطلاعات بر اساس اصول و قواعدی خاص، و بالاخره ایجاد پایگانی‌هایی (از جمله برگه‌دان‌ها یا بانک‌های اطلاعاتی) است که ما را در بازبایی اطلاعاتی که برای دیگر فعالیت‌های آرشیوی ضروری‌ست یاری کند. از این رو فهرست‌نویسی نیاز به فرد یا افرادی با تجربه، متخصص و کارآزموده دارد. هر چند منابع مالی، تعداد کارکنان بخش فهرست‌نویسی و تجربه فهرست‌نویسان در آرشیوها، متفاوت است لیکن روش فهرست‌نویسی دقیق و درست در همه آنها اهمیت ویژه‌ای دارد.

فهرست‌نویسی منابع دیداری - شنیداری با فهرست‌نویسی کتاب تفاوت‌هایی دارد. در کتابخانه‌هایی که با نظام قفسه‌باز اداره می‌شوند مراجعه‌کننده قادر است به قفسه کتابخانه مراجعه کند، کتاب یا کتاب‌هایی را بررسی کند و در صورت لزوم امانت بگیرد. اما در آرشیو منابع دیداری - شنیداری کار به این سادگی نیست. این آرشیوها به صورت قفسه بسته اداره می‌شوند. به علاوه بازشنوایی نوار و صفحه به دستگاه و ابزار خاصی نیاز دارد و همانند کتاب نمی‌توان با سرعت و سهولت به محتوای آن پی برد. همچنین

بودند. اما در چند دهه اخیر پس از اختراع و گسترش انواع محمل‌های صوتی همچون صفحه، نوار صدا، کاست و انواع لوح‌های فشرده، ماهیت آرشیوهای موسیقی از صورت آرشیوهای جایی به آرشیوهای منابع شنیداری تغییر یافت.

بارشد روزافزون صنعت ضبط و پخش منابع شنیداری و همچنین ضرورت حفظ فرهنگ و هنر شنیداری ملی و اقوام و ملل مختلف، آرشیوهای شنیداری گسترش یافتند و با گسترش این آرشیوها تغییر در قواعد و اصول سازماندهی این منابع و همچنین ایجاد و به کارگیری نظام‌های سازماندهی و ذخیره و بازیابی ویژه این آرشیوها ضرورت یافت. هر آرشیو موسیقی ممکن است با توجه به اهداف و وظایف، نوع مراجعان و نحوه ارائه خدمات، شیوه‌های سازماندهی‌خواه استاندارد و یا غیراستاندارد را به کار برده باشد. بی‌توجهی به نحوه سازماندهی صحیح و مناسب منابع شنیداری موسیقی، و نیازهای اطلاعاتی مراجعان، ممکن است موجب عدم دستیابی جامعه استفاده‌کننده به اطلاعات موجود در منابع و در نتیجه عدم استفاده مؤثر آنان از منابع شود. در آرشیوهای بازیابی و اشاعه اطلاعات به‌طور صحیح و کارآمد صورت

ویژگی‌های فیزیکی این منابع مرتبط با ابزارها و دستگاه‌ها هستند در کار بازیابی اطلاعات اهمیت خاصی دارند. لذا در فهرست‌نویسی منابع دیداری - شنیداری دقت زیادتری باید می‌ذول گردد تا اطلاعات بیشتری در فهرست‌برگه آورده شود.

منابع شنیداری موسیقی و ویژگی‌های دیگری نیز دارند که سازماندهی این منابع را پیچیده‌تر می‌کند. ممکن است به علت وجود قطعات مختلف بر روی یک ماده شنیداری و با شرکت تعداد زیادی از نوازندگان با آلات موسیقی در یک قطعه، فهرست‌نویس در بخش فهرست‌نویسی توصیفی این ماده با قطعه دچار مشکل شود، همچنین به علت نوع مراجعان خاص آرشیوهای تخصصی موسیقی، فهرست‌نویسی تحلیلی این منابع نیاز به تخصص و توانایی‌های خاص در علم کتابداری (سازماندهی) و موسیقی دارد.

این پژوهش وضع موجود نظام‌های گوناگون سازماندهی منابع شنیداری موسیقایی، اعم از فهرست‌نویسی، رده‌بندی و نمایه‌سازی در آرشیوهای دولتی تخصصی موسیقی موجود در شهر تهران را به منظور شناخت نقاط ضعف و قوت شیوه‌های ذخیره و بازیابی این منابع بررسی می‌کند.

تعریف عملیاتی اجزای مسئله

موسیقی: منظور از موسیقی در این پژوهش، هر نوع موسیقی موجود در آرشیوها از جمله موسیقی بی‌کلام، موسیقی با کلام، موسیقی سنتی، موسیقی همه‌پسند، موسیقی محلی، موسیقی الکترونیک، تصنیف‌ها و ترانه‌ها و نظایر آنهاست.

آرشیوهای موسیقی: منظور از آرشیوهای موسیقی در این پژوهش، آرشیوهای تخصصی دولتی است که در آنها منابع شنیداری موسیقی سازماندهی شده‌است و به اشاعه اطلاعات تخصصی در زمینه موسیقی می‌پردازند.

سازماندهی: منظور از سازماندهی در این پژوهش، فهرست‌نویسی (توصیفی و تحلیلی)، رده‌بندی و نمایه‌سازی بر اساس استانداردها و قواعد بین‌المللی سازماندهی است.

منابع شنیداری: منظور از منابع شنیداری در این پژوهش، همه منابع موجود بر روی هرگونه محمل

اطلاعاتی صوتی اعم از صفحه، کاست، نوار صدا و لوح‌های فشرده صوتی در آرشیوهای موسیقی مورد بررسی است.

پرسش‌های اساسی

پرسش‌هایی که محور اصلی پژوهش بودند از این قرارند:

۱. منابع موسیقی چگونه و بر اساس چه استانداردهایی فهرست‌نویسی، رده‌بندی و نمایه‌سازی می‌شوند؟
۲. ذخیره و بازیابی منابع موسیقی چند درصد از نیازهای اطلاعاتی مراجعان را تأمین می‌کند؟

هدف تحقیق

هدف از این پژوهش، شناخت شیوه‌های سازماندهی (فهرست‌نویسی، رده‌بندی و نمایه‌سازی) منابع شنیداری موسیقی و همچنین شناخت نقاط ضعف و قوت نظام‌های ذخیره و بازیابی آرشیوها و پیشنهاد الگویی مناسب برای سازماندهی این منابع بود.

فایده تحقیق

انتظار می‌رود مسئولان و دست‌اندرکاران آرشیوهای

جامعه مورد مطالعه

جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه آرشیه‌های تخصصی دولتی منابع شنیداری موسیقی مستقر در شهر تهران است که منابعشان سازماندهی شده و به اشاعه اطلاعات تخصصی در زمینه موسیقی می‌پردازند که از این قرارند:

آرشیه‌های "سازمان صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران" شامل: آرشیه موسیقی شبکه ۱ (مرکزی سیما)، آرشیه موسیقی شبکه ۲، آرشیه شبکه ۳، آرشیه موسیقی شبکه ۴، آرشیه شبکه ۵، آرشیه شبکه خبر، آرشیه موسیقی مرکزی معاونت صدا (رادیو)، آرشیه صدای معاونت برون‌مرزی، آرشیه موسیقی "مرکز موسیقی و سرود" و آرشیه موسیقی "وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی" شامل آرشیه موسیقی مرکز موسیقی، انجمن موسیقی، خانه موسیقی و سازمان تبلیغات اسلامی.

پیشینه پژوهش در ایران

سوسن قریشی در سال ۱۳۷۰ پایان‌نامه کارشناسی ارشد خود را با عنوان "بررسی سازماندهی مواد دیداری و شنیداری در کتابخانه‌ها و مراکز مواد دیداری و شنیداری" انتخاب کرد.

وی وضعیت نظام‌های گوناگون سازماندهی مواد دیداری و شنیداری در کتابخانه‌ها و مراکز مواد دیداری و شنیداری در آن زمان را بررسی کرد و برای بهبود وضع موجود روشی مناسب مستخرج از سازماندهی‌های اعمال شده و با توجه به نیازهای مراکز مختلف و قوانین بین‌المللی ارائه داد. در این پژوهش از روش پیمایشی استفاده شد. داده‌ها با استفاده از پرسشنامه، مشاهده و مصاحبه گردآوری شده است. در این پژوهش از ۱۷۴ مرکز شناسایی شده، فقط ۲۷ مرکز به پرسشنامه‌ها پاسخ دادند (۲).

فرزان فرزان در سال ۱۳۷۸ موضوع پایان‌نامه خود را به "طرح مرکز اطلاع‌رسانی موسیقی سازمان صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران" اختصاص داد.

هدف این پایان‌نامه، ارائه طرحی پیشنهادی برای ایجاد یک مرکز اطلاع‌رسانی موسیقی در سازمان صدا و سیما بود تا با استفاده از امکانات بیشتر به ارتقاء سطح

منابع شنیداری موسیقی کشور با بهره‌گیری از یافته‌های این پژوهش و با توجه به شناسایی نقاط ضعف و قوت نظام‌های ذخیره و بازبازی آرشیه‌های مورد بررسی، رفع نقاط ضعف و تقویت نقاط قوت نظام‌های موجود و اشاعه آنها به دیگر آرشیه‌ها را در برنامه کار خود قرار دهند.

متغیرهای پژوهش

متغیر مستقل: منابع شنیداری موسیقی آرشیه‌های مورد بررسی.
متغیر وابسته: سازماندهی.

روش پژوهش و جامعه مورد مطالعه

در این پژوهش، به تناسب ضرورت بخش‌ها از دو روش استفاده شده است:

روش سندی و کتابخانه‌ای: به منظور مطالعه و گردآوری اطلاعات گذشته‌نگر و استناد به اسناد انتشار یافته و انتشار یافته مربوط به موضوع تحقیق این روش به کار رفت.
روش پیمایشی: چون این پژوهش به گردآوری اطلاعات درباره وضعیت و چگونگی سازماندهی منابع شنیداری موسیقی می‌پردازد، روش مناسب برای انجام این قسمت از تحقیق، روش پیمایشی بود.

کیفی و کمی در برنامه‌سازی کمک‌کند. در این پژوهش از دوروش پیمایشی و طراحی سیستم استفاده شده است. جامعه آماری این پژوهش ۴ آرشو موسیقی اصلی سازمان مذکور را در بر می‌گرفت، با توجه به یافته‌های پژوهش لزوم ایجاد یک مرکز اطلاع‌رسانی موسیقی در سازمان صدا و سیما احساس شد و طرحی پیشنهادی به این منظور ارائه گردید (۱).

تجزیه و تحلیل یافته‌ها

۱. نیروی انسانی

۱-۱. کارکنان

از مجموع ۳۹ نفر کارکنان شاغل در آرشوها ۱۰۰ (درصد) ۲ نفر (۵/۱۳ درصد) زیر دیپلم، ۷ نفر (۱۷/۹۵ درصد) دیپلم، ۱ نفر (۲/۵۶ درصد) فوق دیپلم، ۱۳ نفر (۳۳/۳۳ درصد) کارشناس کتابداری، ۴ نفر (۱۰/۲۵ درصد) کارشناس ارشد کتابداری، ۱۱ نفر (۲۸/۲۰ درصد) کارشناس غیر کتابداری و ۱ نفر (۲/۵۶ درصد) کارشناس ارشد غیر کتابداری هستند. به این ترتیب ۱۷ نفر (۴۳/۵۹ درصد) دارای تخصص در رشته کتابداری و ۲۲ نفر دیگر (۵۶/۴۱ درصد) بدون تخصص یا دارای تخصص غیر کتابداری هستند. بیشترین میزان کارشناسان و کارشناسان ارشد شاغل در آرشوها به متخصصان کتابداری تعلق دارد که این مسئله در تخصصی شدن سازماندهی آرشوها مهم است. بیشترین نیروی متخصص کتابدار با ۱۷/۹۴

درصد (۷ نفر) در آرشو موسیقی مرکزی صدا به کار اشتغال دارند و کمترین به آرشوهای شبکه ۵ سیما، شبکه خبر سیما و مرکز موسیقی تعلق دارد که اصلاً کارشناس و متخصص کتابداری ندارند. لازم به ذکر است که نیروهای زیر دیپلم (۵/۱۲ درصد) از نیروی انسانی شاغل در آرشوها) با عنوان شغلی "کارگر آرشو" مشغول به خدمت هستند و در امور مربوط به خدمات فنی و سازماندهی هیچ‌گونه فعالیتی ندارند.

بیش از ۵۰ درصد از نیروی شاغل در آرشوهای موسیقی دولتی شهر تهران، تخصص کتابداری ندارند.

۲-۱. مدیران مسئولان

از مجموع ۱۰ نفر مدیر و مسئول آرشوهای مورد بررسی (۱۰۰ درصد)، یک نفر کارشناس کتابداری (۱۰ درصد)، ۲ نفر (۲۰ درصد) کارشناس ارشد کتابداری، ۴ نفر کارشناس غیر کتابداری (۴۰ درصد) و ۳ نفر (۳۰ درصد) کارشناس ارشد غیر کتابداری هستند. از مجموع مدیران و مسئولان آرشوها فقط ۳ نفر (۳۰ درصد) دارای تخصص کتابداری هستند و بقیه (۷۰ درصد) که بیشترین میزان فراوانی را به خود اختصاص

جدول ۱. توزیع فراوانی نیروی انسانی شاغل در آرشوها (به تفکیک مقطع و رشته تحصیلی)

نام آرشو	زیر دیپلم	دیپلم	فوق دیپلم	کارشناس کتابداری	کارشناس ارشد کتابداری	دیپلم غیر کتابداری	کارشناس غیر کتابداری	کارشناس ارشد غیر کتابداری	دیپلم غیر کتابداری
آرشو موسیقی شبکه ۱ سیما	-	-	۱	۱	-	-	-	-	-
آرشو موسیقی شبکه ۲ سیما	-	-	۲	۱	-	-	۱	-	-
آرشو شبکه ۳ سیما	-	-	-	-	۱	-	-	-	-
آرشو موسیقی شبکه ۴ سیما	-	-	-	۱	-	-	-	-	-
آرشو شبکه ۵ سیما	-	۲	-	-	-	-	-	-	-
آرشو شبکه خبر	-	-	-	-	-	-	-	-	-
آرشو موسیقی مرکزی صدا	-	۱	-	۶	۱	-	۱	-	-
آرشو صدای بروز مرزی	۱	۱	-	۴	۱	-	-	-	-
آرشو مرکز موسیقی و سرود	-	۱	-	۱	-	-	-	-	-
آرشو مرکز موسیقی	-	-	-	-	-	-	۱	-	-
جمع تعداد	۲	۷	۱	۱۳	۱	-	۱۱	۱	-
درصد	۵/۱۳	۱۷/۹۵	۲/۵۶	۳۳/۳۳	۱۰/۲۵	-	۲۸/۲۰	۲/۵۶	-

داده‌اند، تخصص غیرکتابداری دارند. فقط آرشیه‌های موسیقی شبکه ۴ سیما، مرکزی صدا و شبکه خبر، مدیر و مسئول کتابدار دارند و مسئولان آرشیه‌های موسیقی شبکه ۱ سیما، شبکه ۲، شبکه ۳، شبکه ۵، برون مرزی، مرکز "موسیقی و سرود" و مرکز موسیقی غیرکتابدار هستند. بدیهی است که این مسئله تأثیر بسیار زیادی بر فعالیت‌های تخصصی از جمله سازماندهی براساس قواعد و استانداردها خواهد داشت.

۲. صنایع

از مجموع منابع شنیداری در آرشیه‌های مورد بررسی یعنی ۱۰۶۱۰۴ عدد (۱۰۰ درصد): ۸۰۸۲۷ فقره (۷۶

جای خود را به دیگرم منابع داده‌اند. لوح‌های فشرده نیز به علت اینکه در ایران اخیراً به بازار عرضه شده‌اند، درصد پایین‌تری از منابع موجود در آرشیه‌ها را به خود اختصاص داده‌اند. همچنین از کل منابع موجود بیشترین تعداد یعنی ۳۱۷۸۰ منبع (۲۹ درصد) در آرشیه موسیقی مرکزی صدا (رادیو)؛ و کمترین تعداد یعنی ۳۲۰ منبع (۰/۳ درصد) در آرشیه شبکه خبر موجودند. این مسئله با سال تأسیس و نوع فعالیت آرشیه‌ها ارتباط دارد. آرشیه موسیقی مرکزی صدا که در دهه ۱۳۲۰ تأسیس شده و قدیمی‌ترین آرشیه موسیقی دولتی است و به ۹ شبکه سراسری رادیو خدمات ارائه می‌کند، بیشترین منابع را دارد و آرشیه شبکه خبر که

جدول ۲. توزیع فراوانی مدیران و مسئولان آرشیه‌ها (به تفکیک مقطع و رشته تحصیلی آنها)

نام آرشیه	کارشناس کتابداری	کارشناس ارشد کتابداری	کارشناس غیرکتابداری	کارشناس ارشد غیرکتابداری
آرشیه موسیقی شبکه ۱ سیما	-	-	✓	-
آرشیه موسیقی شبکه ۲ سیما	-	-	-	✓
آرشیه شبکه ۳ سیما	-	-	-	✓
آرشیه موسیقی شبکه ۴ سیما	✓	-	-	-
آرشیه شبکه ۵ سیما	-	-	✓	-
آرشیه شبکه خبر	-	✓	-	-
آرشیه موسیقی مرکزی صدا	-	✓	-	-
آرشیه صدای برون مرزی	-	-	✓	-
آرشیه مرکز موسیقی و سرود	-	-	-	-
آرشیه مرکز موسیقی	-	-	-	✓
جمع تعداد	۱	۲	۱	۳
درصد	۱۰	۲۰	۱۰	۳۰

درصد) نوار صدا، ۲۴۸۹ فقره (۲ درصد) نوار کاست، ۴۴۸۶ فقره (۴۱ درصد) لوح فشرده، ۱۸۳۰۲ فقره (۱۸ درصد) صفحه هستند، بیشترین منابع موجود در آرشیه‌ها ۸۰۸۲۷ فقره (۷۶ درصد) نوار صدا و کمترین منابع ۲۴۸۹ عدد (۲ درصد) نوار کاست هستند. علت این مسئله را می‌توان در حرفه‌ای بودن نوار صدا و کیفیت برتر آن نسبت به دیگر منابع موجود و غیرحرفه‌ای بودن نوار کاست دانست. لازم به یادآوری است که صفحات گرامافون موجود در آرشیه‌ها بیشتر در زمان قبل از انقلاب اسلامی تهیه و وارد آرشیه‌ها شده‌اند و از آن زمان تاکنون به علت خارج شدن از خط تولید، و ضبط و انتقال برنامه‌های آنها بر روی نوارهای صدا با لوح‌های فشرده

در ۱۳۷۸ تأسیس شده است به علت ماهیت خبری و نیاز مراجعان آرشیه به قطعات کوتاه و بی‌کلام موسیقی، دارای کمترین تعداد منابع موسیقی است.

۳. ابزار و تجهیزات سازماندهی

هیچ کدام از آرشیه‌ها از ابزار و تجهیزات مورد نیاز فهرست‌نویسی به‌طور کامل برخوردار نیستند. ۸۰ درصد از آرشیه‌ها تا حدودی ابزار و تجهیزات مورد نیاز را دارند و ۲۰ درصد از آرشیه‌ها اصلاً هیچ ابزاری ندارند. آرشیه‌هایی که میزان تجهیزات مورد نیاز فهرست‌نویسی را گزینه "ناحدهودی" انتخاب کرده‌اند، علت این انتخاب را برخورداری از تعدادی از ابزارهای مورد نیاز و فقدان

جدول ۳. توزیع فراوانی میزان منابع شنیداری موسیقی موجود در آرشیوها

نام آرشیو	نوار صدا	کاست	نوع فشرده	صفحه	دیگر منابع
آرشیو موسیقی شبکه ۱ سیما	۱۰۰۰۰	۵۰۰	۳۰۰۰	۱۲۰۰۰	-
آرشیو موسیقی شبکه ۲ سیما	۲۶۰۰	-	۲۹۰	۱۸۰۲	-
آرشیو شبکه ۳ سیما	۵۵۶	-	۲۳	-	-
آرشیو موسیقی شبکه ۴ سیما	۵۷۰	-	۸۰	-	-
آرشیو شبکه ۵ سیما	۱۰۲۶	-	-	-	-
آرشیو شبکه خبر	۳۰۰	-	۲۰	-	-
آرشیو موسیقی مرکزی صدا	۲۸۲۴۸	۱۶۹	۸۳۳	۲۵۰۰	-
آرشیو صدای برون مرزی	۲۵۰۰۰	۷۰	۹۰	-	-
آرشیو مرکز موسیقی و سرود	۷۰۲۷	-	-	-	-
آرشیو مرکز موسیقی	۵۵۰۰	۱۷۵۰	۱۲۰	۲۰۰۰	-
جمع تعداد	۸۰۸۲۷	۲۴۸۹	۴۴۸۶	۱۸۳۰۲	-
درصد	۷۶	۲	۴	۱۸	-

بعضی از تجهیزات دیگر ذکر کرده‌اند. برای مثال بخش موسیقی آرشیو شبکه ۵ سیما فقط نرم‌افزار کتابداری "نوسا" را دارد و از هیچ منبع چاپی یا الکترونیکی دیگر در زمینه کتابداری و موسیقی برخوردار نیست.

جدول ۴. توزیع فراوانی تجهیزات و ابزارهای مورد نیاز فهرست‌نویسی در آرشیوها

نام آرشیو	بلی	خیر	تا حدودی
آرشیو موسیقی شبکه ۱ سیما	-	-	✓
آرشیو موسیقی شبکه ۲ سیما	-	-	✓
آرشیو شبکه ۳ سیما	-	-	✓
آرشیو موسیقی شبکه ۴ سیما	-	-	✓
آرشیو شبکه ۵ سیما	-	-	✓
آرشیو شبکه خبر	-	-	✓
آرشیو موسیقی مرکزی صدا	-	-	✓
آرشیو صدای برون مرزی	-	-	✓
آرشیو مرکز موسیقی و سرود	-	✓	-
آرشیو مرکز موسیقی	-	✓	-
جمع تعداد	-	۲	۸
درصد	-	۲۰	۸۰

با رشد و پیشرفت صنعت ضبط و پخش منابع شنیداری و همچنین ضرورت حفظ فرهنگ و هنر شنیداری ملی و اقوام مختلفه آرشيوهای شنیداری گسترش یافتند. با این گسترش، تغییر در قواعد و اصول سازماندهی این منابع و همچنین ایجاد وبه کارگیری نظام‌های سازماندهی و ذخیره و بازیابی ویژه این آرشيوها، ضرورت یافت.

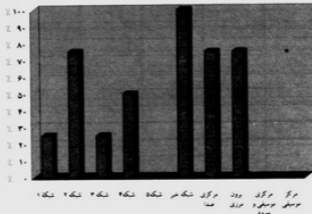
۴. فهرست‌نویسی

۳۰ درصد از آرشيوها منابع خود را فهرست‌نویسی نکرده‌اند، ۲۰ درصد از آرشيوها فقط ۲۵ درصد از منابع، ۱۰ درصد از آرشيوها ۵۰ درصد از منابع، ۳۰ درصد از آرشيوها ۷۵ درصد از منابع و ۱۰ درصد از آرشيوها کل منابعشان (۱۰۰ درصد) را فهرست‌نویسی کرده‌اند. فقط آرشيو شبکه خبر همه منابع خود را فهرست‌نویسی کرده است که با توجه به تعداد منابع موجود در این آرشيو (۳۲۰ فقره ۰/۳ درصد از کل منابع موجود در آرشيوها) این مسئله چندان قابل توجه و بررسی نیست. آرشيوهای موسیقی شبکه ۲ سيما، مرکزی صدا و صدای برون مرزی، ۷۵ درصد از منابع خود را فهرست‌نویسی کرده‌اند و بقیه آرشيوها منابع خود را بين ۲۵ تا ۵۰ درصد فهرست‌نویسی کرده‌اند. ۲۰ درصد از آرشيوها که منابع خود را فهرست‌نویسی نکرده‌اند، اطلاعات کلی منابع خود را فقط در دفاتر ثبت یا رايانه‌ها ثبت کرده‌اند و با فهرست‌هایی ساده بدون توجه به قواعد سازماندهی تهیه کرده‌اند. میان میزان تجهیزات و ابزار فهرست‌نویسی در آرشيوها، نیروی انسانی و مدیر متخصص با میزان منابع فهرست‌نویسی شده آنها ارتباط وجود دارد؛ برای مثال از میان آرشيوهایی که منابع خود را فهرست‌نویسی نکرده‌اند، ۲ آرشيو (آرشيو مرکز موسیقی و سرود، و آرشيو مرکز موسیقی) از ابزار و تجهیزات فهرست‌نویسی برخوردار نیستند. آرشيو مرکز موسیقی و بخش موسیقی آرشيو شبکه ۵، کارشناس متخصص کتابدار ندارند و کمتر از یک سال است که یک نفر کارشناس کتابداری در آرشيو مرکز موسیقی و سرود مشغول به کار شده است. از مجموع

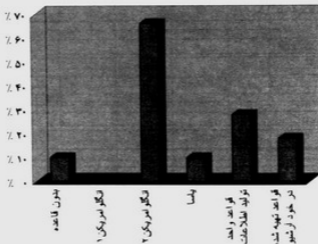
آرشيوها ۶۰ درصد از آنها برای فهرست‌نویسی منابع خود از قواعد انگلو- امریکن و برپایش استفاده کرده‌اند، ۳۰ درصد از آنها از دستورالعمل تهیه شده در واحد تولید اطلاعات اداره کل آرشيوها و کتابخانه‌ها^۱ و ۱۰ درصد از آرشيوها از قواعد یاسا^۲ و قواعد تکمیلی تهیه شده در خود آرشيو (آرشيو صدا) استفاده می‌کنند. ۲۰ درصد از آرشيوها قواعدی مطابق با نیازها و سیاست‌های خود آرشيو تهیه کرده‌اند و ۳۰ درصد از آرشيوها منابع خود را اصلاً فهرست‌نویسی نمی‌کنند که از میان آنها یک آرشيو (آرشيو مرکزی موسیقی) فهرست‌برگه‌هایی ساده بدون استفاده از قواعد استاندارد تهیه می‌کند. طبق نتایج به دست آمده، از میان آرشيوهایی که از قواعد انگلو- امریکن و برپایش^۳ استفاده می‌کنند (۶۰ درصد از کل آرشيوهای مورد بررسی)، ۴۰ درصد از آرشيوها ۷۵ درصد، ۱۰ درصد از آرشيوها ۵۰ درصد، و ۱۰ درصد از آرشيوها ۱۰۰ درصد قواعد ذکر شده را در فهرست‌نویسی منابع خود رعایت می‌کنند. آرشيوهایی که کمتر از ۱۰۰ درصد از قواعد انگلو- امریکن و برپایش^۴ استفاده می‌کنند، برای تجدیدنظر در قواعد ذکر شده، دلایلی از جمله عدم نیاز به همه این قواعد، پاسخگو نبودن این قواعد برای منابع ایرانی، و ناهماهنگی بعضی از قواعد با نرم‌افزارهای فهرست‌نویسی موجود در آرشيوها را ذکر کرده‌اند. از مجموع منابع مورد استفاده در آرشيوها، ۵۰ درصد از آرشيوها برای تهیه شناسه‌های موضوعی از سرعنوان‌های موضوعی فارسی تهیه شده توسط کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران استفاده می‌کنند که از این ۵۰ درصد، ۲۰ درصد از آرشيوها از سرعنوان موضوعی آرشيو تهیه شده در اداره کل آرشيوها و کتابخانه‌ها و ۳۰ درصد دیگر، از دیگر منابع مستند و مرجع مانند اصطلاح‌نامه‌ها، واژه‌نامه‌ها و فرهنگ‌های مربوط به موضوع و محتوای منابع آرشيو استفاده می‌کنند. از میان آرشيوهایی که منابع خود را فهرست‌نویسی کرده‌اند، فهرست‌برگه‌هایی ساده تهیه نموده‌اند؛ در ۲۰ درصد از آرشيوها فهرست‌های موجود ۲۰ درصد، در ۲۰ درصد از آرشيوها ۵۰ درصد، در ۲۰ درصد از آرشيوها ۷۵ درصد و در ۲۰ درصد دیگر فهرست‌های موجود ۱۰۰ درصد نیازهای مراجعان را پاسخ می‌دهند. طبق نتایج به دست آمده، فقط فهرست‌های آرشيوهای شبکه خبر و شبکه

۵، ۱۰۰ درصد به نیازهای مراجعان آرشیوها پاسخ می‌دهند. لازم به ذکر است آرشیو شبکه خبر به علت ماهیت خبری و نیاز بیشتر مراجعان به قطعات کوتاه موسیقی بی‌کلام، کوچکی مجموعه موسیقی و فهرست‌نویسی کامل آنها و همچنین آرشیو شبکه ۵ سیما به علت مراجعه کم در زمینه موسیقی، ۱۰۰ درصد به مراجعان خود پاسخگو بودند.

توجه به نتایج به دست آمده آرشیوهایی که فهرست‌هایشان کمتر از ۱۰۰ درصد نیازهای مراجعان را پاسخ می‌دهند، دلایل این امر را نبود شناخت دقیق از نیازهای مراجعان، ناآشنایی بعضی از مراجعان با نیازهای واقعی خود، نارسایی نظام ذخیره و بازیابی اطلاعات در آرشیو، و محدودیت قوانین و منابع فهرست‌نویسی ذکر کردند.

نمودار ۱. توزیع فراوانی منابع فهرست‌نویسی شده در آرشیوها

نمودار ۲. توزیع فراوانی قواعد فهرست‌نویسی مورد استفاده در آرشیوها

جدول ۵. توزیع فراوانی میزان منابع فهرست‌نویسی شده در آرشیوها

نام آرشیو	هیچ	۲۵ درصد	۵۰ درصد	۷۵ درصد	۱۰۰ درصد
آرشیو موسیقی شبکه ۱ سیما	-	✓	-	-	-
آرشیو موسیقی شبکه ۲ سیما	-	-	-	✓	-
آرشیو شبکه ۳ سیما	-	✓	-	-	-
آرشیو موسیقی شبکه ۴ سیما	-	-	✓	-	-
آرشیو شبکه ۵ سیما	✓	-	-	-	-
آرشیو شبکه خیر	-	-	-	-	✓
آرشیو موسیقی مرکزی صدا	-	-	-	✓	-
آرشیو صدای برون مرزی	-	-	-	✓	-
آرشیو مرکز موسیقی و سرود	✓	-	-	-	-
آرشیو مرکز موسیقی	✓	-	-	-	-
جمع تعداد	۳	۲	۱	۳	۱
درصد	۳۰	۲۰	۱۰	۳۰	۱۰

جدول ۶. توزیع فراوانی قواعد فهرست‌نویسی مورد استفاده در آرشیوها

نام آرشیو	بدون قاعده	لنگو امریکن ۱	لنگو امریکن ۲	پاسا	دیگر قواعد
آرشیو موسیقی شبکه ۱ سیما	-	-	✓	-	تهیه شده در واحد تولید اطلاعات
آرشیو موسیقی شبکه ۲ سیما	-	-	✓	-	تهیه شده در واحد تولید اطلاعات
آرشیو شبکه ۳ سیما	-	-	✓	-	-
آرشیو موسیقی شبکه ۴ سیما	-	-	✓	-	تهیه شده در واحد تولید اطلاعات
آرشیو شبکه ۵ سیما	-	-	-	-	-
آرشیو شبکه خیر	-	-	✓	-	-
آرشیو موسیقی مرکزی صدا	-	-	✓	✓	تهیه شده در آرشیو
آرشیو صدای برون مرزی	-	-	-	-	تهیه شده در آرشیو
آرشیو مرکز موسیقی و سرود	-	-	-	-	-
آرشیو مرکز موسیقی	-	-	-	-	-
جمع تعداد	۱	-	۶	۱	۵
درصد	۷/۶۹	-	۴۶/۱۵	۷/۶۹	۳۸/۴۶

۵. رده‌بندی

۶۰ درصد از آرشیوها برای رده‌بندی منابع خود، از رده‌بندی لمی روسو استفاده کرده‌اند. ۴۰ درصد از آرشیوها

از شماره ثبت استفاده می‌کنند که یکی از این آرشیوها از شماره ثبت به علاوه کد ماده مورد نظر که در خود آرشیو ساخته شده است، استفاده می‌کند. هیچ کدام از

جدول ۷. توزیع فراوانی سرعنوان‌های موضوعی مورد استفاده در آرشوها

نام آرشو	سرعنوان‌های موضوعی کتابخانه کنگره	سرعنوان‌های موضوعی فارسی	اصطلاحنامه‌ها	دیگر منابع
آرشو موسیقی شبکه ۱ سیما	-	✓	-	سرعنوان موضوعی آرشو
آرشو موسیقی شبکه ۲ سیما	-	-	-	منابع مرجع و مستند
آرشو شبکه ۳ سیما	-	✓	-	-
آرشو موسیقی شبکه ۴ سیما	-	✓	-	سرعنوان موضوعی آرشو
آرشو شبکه ۵ سیما	-	-	-	-
آرشو شبکه غیر	-	✓	-	-
آرشو موسیقی مرکزی صدا	-	✓	✓	سایر منابع مرجع و مستند
آرشو صدای برون مرزی	-	-	-	سرعنوان موضوعی آرشو
آرشو مرکز موسیقی و سرود	-	-	-	-
آرشو مرکز موسیقی	-	-	-	-
جمع تعداد	-	۶	۱	۵
درصد	-	۵۰	۸/۲۳	۱۱/۶۷

جدول ۸. توزیع فراوانی میزان پاسخگویی فهرست‌های موجود به نیازهای مرجعان در آرشوها

نام آرشو	۲۵ درصد	۵۰ درصد	۷۵ درصد	۱۰۰ درصد
آرشو موسیقی شبکه ۱ سیما	✓	-	-	-
آرشو موسیقی شبکه ۲ سیما	-	✓	-	-
آرشو شبکه ۳ سیما	-	✓	-	-
آرشو موسیقی شبکه ۴ سیما	✓	-	-	-
آرشو شبکه ۵ سیما	-	-	-	✓
آرشو شبکه غیر	-	-	-	✓
آرشو موسیقی مرکزی صدا	-	-	✓	-
آرشو صدای برون مرزی	-	-	✓	-
آرشو مرکز موسیقی و سرود	-	-	-	-
آرشو مرکز موسیقی	-	-	-	-
جمع تعداد	۲	۲	۲	۲
درصد	۲۵	۲۵	۲۵	۲۵

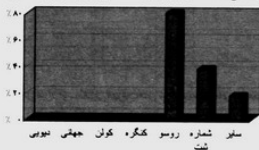
موجود و نیروی انسانی متخصص در آرشوها با انتخاب نوع رده‌بندی بر اساس شماره ثبت با روسو ارتباط وجود دارد. آرشوهایی که منابع نسبتاً بیشتر و نیروی انسانی متخصص بیشتری دارند، رده‌بندی روسو را به کار برده‌اند و آرشوهایی که منابع کمتر و کمترین نیروی انسانی متخصص را دارند و با نیروی انسانی متخصص ندارند

آرشوهای موسیقی از نظام رده‌بندی موضوعی استفاده نکرده‌اند و از آنجا که رده‌بندی روسو نیز نوعی رده‌بندی بر اساس شماره ثبت است می‌توان گفت کل آرشوها از نظام شماره ثبت استفاده کرده‌اند. علت این مسئله را می‌توان ویژه بودن رده‌بندی روسو برای مواد دینداری - شنیداری و سهولت کاربرد آن دانست. میان تعداد منابع

در آرشوها به رده‌بندی موضوعی نیازی نیست. راه‌بندی‌هایی که بر مبنای شماره ثبت هستند با اندک تغییری می‌توانند پاسخگوی نیازهای آرشوها باشند.

به دلایل روزآمد نبودن یا فقدان مطابقت با نیازهای واقعی فقط ۷۵ درصد از قوانین رده‌بندی روسو را رعایت می‌کنند. در ۶۰ درصد از آرشوها رده‌بندی‌های موجود ۱۰۰ درصد، در ۳۰ درصد از آرشوها ۷۵ درصد، و در ۱۰ درصد از آرشوها ۵۰ درصد رده‌بندی‌های به کار گرفته شده نیازهای مراجعان را برطرف می‌کنند. به طور کلی می‌توان گفت که رده‌بندی بر اساس شماره ثبت (شماره ثبت یا روسو)، در ۹۰ درصد از آرشوها بین ۷۵ تا ۱۰۰ درصد پاسخگوی نیازهای آنهاست. این پاسخگویی می‌تواند بیانگر این نکته باشد که به رده‌بندی‌های موضوعی در این آرشوها نیاز نیست و رده‌بندی به کار برده شده فقط

فقط بر اساس شماره ثبت رده‌بندی کرده‌اند. با توجه به اطلاعات به دست آمده از میان آرشوهایی که از رده‌بندی روسو استفاده کردند (۶۰ درصد از کل آرشوهای مورد بررسی)، ۳ آرشو ۱۰۰ درصد قوانین رده‌بندی ذکر شده را رعایت می‌کنند، ۳ آرشو دیگر

نمودار ۲. توزیع فراوانی مورد استفاده در آرشوها

جدول ۹. توزیع فراوانی رده‌بندی مورد استفاده منابع در آرشوها

نام آرشو	دبوی	جهانی	کولن	کنگره	روسو	شماره ثبت	دیگر
آرشو موسیقی شبکه ۱ سیما	-	-	-	-	✓	-	تهیه شده در آرشو
آرشو موسیقی شبکه ۲ سیما	-	-	-	-	✓	-	-
آرشو شبکه ۳ سیما	-	-	-	-	✓	-	-
آرشو موسیقی شبکه ۴ سیما	-	-	-	-	✓	-	-
آرشو شبکه ۵ سیما	-	-	-	-	-	✓	-
آرشو شبکه خبر	-	-	-	-	✓	-	-
آرشو موسیقی مرکزی صدا	-	-	-	-	✓	-	-
آرشو صدای برون مرزی	-	-	-	-	-	✓	-
آرشو مرکز موسیقی و سرود	-	-	-	-	-	✓	-
آرشو مرکز موسیقی	-	-	-	-	-	-	کدام‌گاه + شماره ثبت
جمع تعداد	-	-	-	-	۶	۳	۲
درصد	-	-	-	-	۵۱/۵۰	۲۷/۲۷	۱۸/۱۸

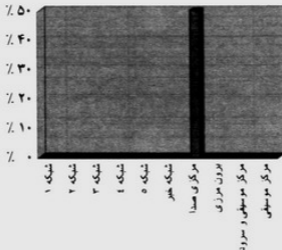
با گسترش و تغییراتی جزئی (مثلاً در مورد مواد جدید شنیداری مانند انواع لوح‌های فشرده) کاملاً پاسخگویی نیازهای آرشوها خواهد بود. آرشوهایی که نظام رده‌بندی به کار برده شده در آنها کمتر از ۱۰۰ درصد نیازهایشان را برطرف می‌سازد، دلایل خود را نادرده گرفته شدن نیازهای خاص آرشوهای موسیقی، و روزآمد نبودن رده‌های موجود ذکر کرده‌اند.

۶. نمایه‌سازی

۹۰ درصد از آرشوها منابع خود را نمایه‌سازی نکرده‌اند و فقط آرشو موسیقی مرکزی صدا ۵۰ درصد از منابع خود را نمایه‌سازی کرده است. میان تعداد منابع، میزان نیروی انسانی متخصص و همچنین مدیریت متخصص با این امر، رابطه مستقیم وجود دارد. برای مثال فقط در آرشو موسیقی مرکزی صدا که دارای بیشترین منابع، بیشترین نیروی انسانی متخصص و مدیریت متخصص (کارشناس ارشد کتابداری) است، اقدام به نمایه‌سازی منابع موسیقی شده است. آرشو موسیقی مرکزی صدا، برای نمایه‌سازی منابع خود از سرعنوان‌های موضوعی فارسی، اصطلاحنامه‌ها و دیگر منابع مرجع تخصصی

۹۰ درصد از آرشوها، منابع خود را نمایه‌سازی نکرده‌اند و دلایل این کار را کمبود نیروی انسانی متخصص، کمبود منابع از جمله اصطلاحنامه‌های تخصصی، کمبود تجهیزات مانند نظام‌های ذخیره و بازیابی رایانه‌ای و در برخی موارد بی‌نیازی به نمایه‌سازی ذکر کرده‌اند.

استفاده می‌کند. به دلیل اینکه ابزارهای به کار برده شده در نمایه‌سازی منابع، کاملاً منطبق با نیازهای آرشوهای موسیقی و همچنین جامع نیستند، تا ۷۵ درصد این منابع کارآمد شناخته شده‌اند. آرشوهایی که منابع خود را نمایه‌سازی نکرده‌اند، دلایل خود را کمبود نیروی انسانی متخصص، کمبود منابع از جمله اصطلاحنامه‌های تخصصی، کمبود تجهیزات از جمله نظام‌های ذخیره و بازیابی رایانه‌ای و در برخی موارد نبود نیاز به نمایه‌سازی در آرشو ذکر کرده‌اند.

نمودار ۴. توزیع فراوانی منابع نمایه‌سازی شده در آرشوها

جدول ۱۰. توزیع فراوانی میزان پاسخگویی و کارآمد بودن رده‌بندی‌های موجود به نیازهای مراجعان آرشوها

نام آرشوبو	۲۵ درصد	۵۰ درصد	۷۵ درصد	۱۰۰ درصد
آرشبو موسیقی شبکه ۱ سیما	-	-	✓	-
آرشبو موسیقی شبکه ۲ سیما	-	-	✓	-
آرشبو شبکه ۳ سیما	-	-	-	✓
آرشبو موسیقی شبکه ۴ سیما	-	-	✓	-
آرشبو شبکه ۵ سیما	-	-	-	✓
آرشبو شبکه خبر	-	-	-	✓
آرشبو موسیقی مرکزی صدا	-	-	-	✓
آرشبو صدای برون مرزی	-	✓	-	-
آرشبو مرکز موسیقی و سرود	-	-	-	✓
آرشبو مرکز موسیقی	-	-	-	✓
جمع تعداد	-	۱	۳	۶
درصد	-	۱۰	۳۰	۶۰

جدول ۱۱. توزیع فراوانی میزان منابع نمایه‌سازی شده در آرشوها

نام آرشوبو	هیچ	۲۵ درصد	۵۰ درصد	۷۵ درصد	۱۰۰ درصد
آرشبو موسیقی شبکه ۱ سیما	✓	-	-	-	-
آرشبو موسیقی شبکه ۲ سیما	✓	-	-	-	-
آرشبو شبکه ۳ سیما	✓	-	-	-	-
آرشبو موسیقی شبکه ۴ سیما	✓	-	-	-	-
آرشبو شبکه ۵ سیما	✓	-	-	-	-
آرشبو شبکه خبر	✓	-	-	-	-
آرشبو موسیقی مرکزی صدا	-	-	✓	-	-
آرشبو صدای برون مرزی	✓	-	-	-	-
آرشبو مرکز موسیقی و سرود	✓	-	-	-	-
آرشبو مرکز موسیقی	✓	-	-	-	-
جمع تعداد	۹	-	۱	-	-
درصد	۹۰	-	۱۰	-	-

۷. نظام ذخیره و بازیابی

استفاده می‌کنند. ۳۰ درصد دیگر آرشوها تا حدودی از نظام ذخیره و بازیابی رایانه‌ای بهره می‌برند. نظام‌های ذخیره و بازیابی موجود در ۳۰ درصد از آرشوها ۱۰۰ درصد، در

۴۰ درصد از آرشوها از نظام ذخیره و بازیابی دستی و ۳۰ درصد از آرشوها از نظام ذخیره و بازیابی رایانه‌ای

جدول ۱۲. توزیع فراوانی منابع نمایه‌سازی مورد استفاده در آرشوها

نام آرشو	سرعنوان‌های موضوعی کتابخانه کنگره	سرعنوان‌های موضوعی فارسی	اصطلاحات‌ها	دیگر منابع
آرشو موسیقی شبکه ۱ سیما	-	-	-	-
آرشو موسیقی شبکه ۲ سیما	-	-	-	-
آرشو شبکه ۳ سیما	-	-	-	-
آرشو موسیقی شبکه ۴ سیما	-	-	-	-
آرشو شبکه ۵ سیما	-	-	-	-
آرشو شبکه غیر	-	-	-	-
آرشو موسیقی مرکزی صدا	-	✓	✓	سایر منابع مرجع و مستند
آرشو صدای برون مرزی	-	-	-	-
آرشو مرکز موسیقی و سرود	-	-	-	-
آرشو مرکز موسیقی	-	-	-	-
جمع تعداد	-	۱	۱	۱
درصد	-	۳۳/۳۳	۳۳/۳۳	۲۲/۲۲

خود به بررسی و پژوهشی مستقل با پرسش از مراجعان این آرشوها نیاز دارد.

۸. دستورالعمل سازماندهی منابع

از مجموع آرشوهای مورد بررسی، ۷۰ درصد از آرشوها دستورالعمل مدون سازماندهی دارند و فقط ۳۰ درصد از آرشوها دستورالعمل مدون ندارند. ۳۰ درصد از آرشوهای که دستورالعمل مدون سازماندهی دارند، از دستورالعمل سازماندهی که در واحد "تولید اطلاعات اداره کل آرشوها و کتابخانه‌ها" تهیه شده است، استفاده می‌کنند. این دستورالعمل بر اساس قوانین آرشوهای شنیداری (IASA) و قواعد انگلو- امریکن تهیه شده است. در ۶۰ درصد از آرشوهای که دستورالعمل مدون سازماندهی دارند، دستورالعمل‌های موجود ویژه مواد شنیداری موسیقی نیستند (به جز آرشو موسیقی مرکزی رادیو)، بلکه به‌طور کلی برای همه مواد دیداری و شنیداری تهیه و تدوین شده‌اند. کلیه آرشوهای مورد بررسی، یک دستورالعمل جامع و استاندارد را که به‌طور خاص در زمینه مواد شنیداری موسیقی تهیه شده باشد مورد نیاز دانسته‌اند. از مجموع آرشوهای که دستورالعمل مدون دارند،

۴۰ درصد از آرشوها ۷۵ درصد و در ۳۰ درصد از آرشوها ۲۵ درصد پاسخگویی نیازهای مراجعان هستند. آرشوهایی که میزان پاسخگویی نظام ذخیره و بازیابی خود را ۱۰۰ درصد اعلام کرده‌اند، میزان مراجعان منابع موسیقی خود را نیز کم اعلام کرده‌اند. برای مثال آرشو شبکه خبر بیشتر دارای ماهیت خبری است و بخش موسیقی آن فقط ۳۲۰ فقره ماده شنیداری موسیقی دارد. بخش موسیقی آرشو شبکه ۵ سیما نیز منابع نسبتاً محدودی در زمینه موسیقی دارد و مراجعان خود را در زمینه موسیقی محدود اعلام کرده است. در ۷۰ درصد از آرشوها، نظام ذخیره و بازیابی موجود کمتر از ۱۰۰ درصد به نیازهای مراجعان پاسخ می‌دهد. آرشوهای که پاسخگویی و کارآمدی نظام ذخیره و بازیابی خود را کمتر از ۱۰۰ درصد ذکر کرده‌اند، دلایل خود را ضعف ابزارهای مورد استفاده در ذخیره و بازیابی، ذخیره نکردن همه منابع موجود در آرشو، ضعف نظام ذخیره و بازیابی رایانه‌ای، ناآشنایی مراجعان با نظام ذخیره و بازیابی موجود، و نادیده گرفتن نیازهای مراجعان ذکر کرده‌اند. لازم به ذکر است همه آمار و اطلاعات استخراج شده فقط بر اساس پاسخ‌های مسئولان سازمان‌دهندگان منابع آرشوها به دست آمده و آگاهی از صحت این پاسخ‌ها

جدول ۱۳. توزیع فراوانی نظام ذخیره و بازایی رایانه‌ای در آرشیرها

نام آرشیر	بلی	خیر	تا حدودی
آرشیر موسیقی شبکه ۱ سیما	-	-	✓
آرشیر موسیقی شبکه ۲ سیما	-	✓	-
آرشیر شبکه ۳ سیما	-	-	✓
آرشیر موسیقی شبکه ۴ سیما	-	✓	-
آرشیر شبکه ۵ سیما	✓	-	-
آرشیر شبکه خبر	✓	-	-
آرشیر موسیقی مرکزی صدا	✓	-	-
آرشیر صدای برون مرزی	-	✓	-
آرشیر مرکز موسیقی و سرود	-	-	✓
آرشیر مرکز موسیقی	-	✓	-
جمع تعداد	۳	۴	۳
درصد	۳۰	۴۰	۳۰

جدول ۱۴. توزیع فراوانی میزان پاسخگویی و کارآمدی نظام ذخیره و بازایی

موجود به نیازهای مراجعان در آرشیرها

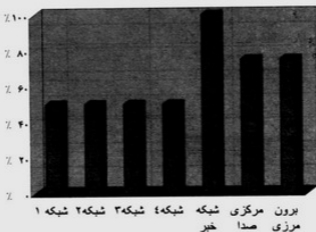
نام آرشیر	۲۵ درصد	۵۰ درصد	۷۵ درصد	۱۰۰ درصد
آرشیر موسیقی شبکه ۱ سیما	✓	-	-	-
آرشیر موسیقی شبکه ۲ سیما	-	-	✓	-
آرشیر شبکه ۳ سیما	✓	-	-	-
آرشیر موسیقی شبکه ۴ سیما	✓	-	-	-
آرشیر شبکه ۵ سیما	-	-	-	✓
آرشیر شبکه خبر	-	-	-	✓
آرشیر موسیقی مرکزی صدا	-	-	✓	-
آرشیر صدای برون مرزی	-	-	✓	-
آرشیر مرکز موسیقی و سرود	-	-	✓	-
آرشیر مرکز موسیقی	-	-	-	✓
جمع	۳	-	۴	۳
درصد	۳۰	-	۴۰	۳۰

۷۵ درصد، و در ۲ آرشیر ۵۰ درصد پاسخگویی نیازهای مراجعان بوده است. در آرشیر شبکه خبر که دستورالعمل

فقط در یک آرشیر دستورالعمل موجود ۱۰۰ درصد پاسخگویی نیازهای مراجعان بوده است و در ۲ آرشیر

کامل پاسخگوی نیازها نیست و فقط بین ۵۰ تا ۷۵ درصد به نیازها پاسخ می‌دهد. این آرشوها دلایل این ضعف را تهیه نشدن این دستورالعمل‌ها با توجه به نیازهای ویژه آرشوهای موسیقی، و تبعیت نکردن از قواعد استاندارد موجود ذکر کرده‌اند.

موجود ۱۰۰ درصد پاسخگوی نیازهاست با توجه به کوچکی مجموعه موسیقی آرشو (۳۲۰ فتره) و نوع مراجعان آن (تهیه‌کنندگان خبری نه هنری) این مسئله قابل تأمل و توجه نیست. می‌توان گفت که دستورالعمل‌های موجود در هیچ کدام از آرشوها به‌طور

نمودار ۵. توزیع فراوانی میزان پاسخگویی دستورالعمل موجود به نیازهای آرشوها

جدول ۱۵. توزیع فراوانی وجود دستورالعمل مدون سازماندهی در آرشوها

نام آرشو	بلی	غیر
آرشو موسیقی شبکه ۱ سیما	✓	-
آرشو موسیقی شبکه ۲ سیما	✓	-
آرشو شبکه ۳ سیما	✓	-
آرشو موسیقی شبکه ۴ سیما	✓	-
آرشو شبکه ۵ سیما	-	✓
آرشو شبکه غیر	✓	-
آرشو موسیقی مرکزی صدا	✓	-
آرشو صدای برون مرزی	✓	-
آرشو مرکز موسیقی سرود	-	✓
آرشو مرکز موسیقی	-	✓
جمع تعداد	۷	۳
درصد	۷۰	۳۰

جدول ۱۶. توزیع فراوانی میزان پاسخگویی دستورالعمل سازماندهی موجود به نیازهای آرشيوها

نام آرشيو	۲۵ درصد	۵۰ درصد	۷۵ درصد	۱۰۰ درصد
آرشيو موسيقي شبكه ۱ سيما	-	✓	-	-
آرشيو موسيقي شبكه ۲ سيما	-	✓	-	-
آرشيو شبكه ۳ سيما	-	✓	-	-
آرشيو موسيقي شبكه ۴ سيما	-	✓	-	-
آرشيو شبكه ۵ سيما	-	-	-	-
آرشيو شبكه غير	-	-	-	✓
آرشيو موسيقي مركزي صدا	-	-	✓	-
آرشيو صدای برون مرزی	-	-	✓	-
آرشيو مركز موسيقي و سرود	-	-	-	-
آرشيو مركز موسيقي	-	-	-	-
جمع تعداد	-	۴	۲	۱
درصد	-	۵۷/۱۵	۲۸/۵۷	۱۱/۲۸

پيشنهادها

۱. پيشنهادهاي اجرايي

۵-۱. تأمین نیروی انسانی متخصص و آموزش آنها در زمینه سازماندهی موسیقی که نیاز به دو تخصص در زمینه سازماندهی و موسیقی از جمله آشنایی با انواع موسیقی، دستگاهها، گوشه‌ها و سازها و نظایر آنها دارد.
۶-۱. انتصاب مدیران و مسئولان متخصص و نسبتاً آگاه از موسیقی و نیازهای اطلاعاتی تخصصی در این زمینه.

۱-۱. تهیه خط‌مشی و دستورالعمل مکتوب و مدون سازماندهی (فهرست‌نویسی، رده‌بندی و نمای‌سازی) ویژه مواد شنیداری موسیقی بر اساس قواعد و استانداردهای موجود با همکاری متخصصان سازماندهی و متخصصان موسیقی با توجه به نیازهای خاص این آرشيوها؛

۲. پيشنهاد برای پژوهش‌های آتی

۱-۲. بررسی نیازهای اطلاعاتی مراجعان آرشيوهای موسیقی به منظور سازماندهی مطلوب‌تر؛
۲-۲. بررسی میزان رضایتمندی مراجعان آرشيوهای موسیقی برای سازماندهی مطلوب‌تر؛
۳-۲. بررسی و مطالعه امکان‌سنجی تمرکز یا عدم تمرکز سازماندهی در آرشيوهای موسیقی به دلیل اشتراك منابع موسیقی؛
۴-۲. بررسی و مطالعه امکان‌سنجی ایجاد شبكه محلی یا ملی برای همه آرشيوهای موسیقی در زمینه تبادل اطلاعات.

۲-۱. ایجاد شبكه و ارتباط میان آرشيوهای موسیقی به منظور تبادل اطلاعات به‌ویژه در زمینه منابع مشترك موسیقی موجود در آرشيوها؛
۳-۱. تهیه و تأمین منابع ایزداری و نرم‌افزارهای مناسب برای سازماندهی منابع موسیقی بر اساس قواعد و استانداردهای موجود با همکاری کارشناسان و متخصصان کتابداری و موسیقی؛
۴-۱. تهیه و تأمین تجهیزات مورد نیاز این آرشيوها از جمله رایانه برای ماشینی کردن فعالیت‌های مربوط به سازماندهی این منابع؛

۱. فروزان، فروزان. «طرح مرکز اطلاع‌رسانی موسیقی سازمان صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران». پایان‌نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات، ۱۳۷۸.
۲. قریشی، سوسن. «سازماندهی مواد دیداری - شنیداری در کتابخانه‌ها و مراکز». پایان‌نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشکده علوم تربیتی، دانشگاه تهران، ۱۳۷۰.
۳. مرادی، نورالله، مدیریت آرشيوهای دیداری - شنیداری. ویرایش ۲، تهران: کتابدار، ۱۳۸۰.

تاریخ دریافت: ۱۳۸۱/۱۲/۱۱